

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Кафедра ПСИХОЛОГІЇ

На правах рукопису

КОЛОМОЄЦЬ АЛІНА АНДРІЇВНА
ВПЛИВ ДИТЯЧО - БАТЬКІВСЬКИХ ВІДНОСИН НА
ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ПІДЛІТКА

Спеціальність 053 Психологія
(код) (назва спеціальності)

Освітня програма Психологія
(назва)

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра

Науковий керівник:
Чередніченко Олексій,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол засідання кафедри

№ 6 від 01.02.2022

Завідувач кафедри

(підпис)

Людмила ПРИСНЯКОВА

(І'мя, ПРИЗВИЩЕ)

Дніпро, 2022

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

Кафедра	психології
Освітній ступінь	бакалавр
Спеціальність	053 психологія
Освітня програма	психологія

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
психології

Людмила ПРИСНЯКОВА

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

(підпис)

«10».лютого.2022 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

КОЛОМОЄЦЬ АЛІНА АНДРІЇВНА

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

1. Тема роботи «Вплив дитячо-батьківських відносин на формування емоційної сфери підлітка».

2. Науковий керівник кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри психології Чередніченко Олексій Миколайович.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання роботи на кафедру 14.02.2022р

4. Мета кваліфікаційної Теоретичний аналіз психологічних роботи

аспектів батьківства та емпіричне дослідження впливу образу батька на самооцінку та емоційну сферу підлітка.

5. Завдання випускної кваліфікаційної роботи

1. Простежити основні закономірності розвитку особистості підлітка.

2. Розглянути особливості впливу сімейних відносин на становлення емоційну сферу дитини, а також простежити роль батька в цьому процесі.

3. Розробити методологічний комплекс, спрямований на вивчення образу батька та його впливу на формування емоційної сфери підлітка.

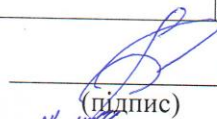
4. Провести емпіричне дослідження впливу образу батька на самооцінку

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Олексій Черелніченко доцент кафедри психології канд. екон. наук, доцент	28.09.2021	24.10.2021
Теоретичні розділи	Олексій Черелніченко доцент кафедри психології канд. екон. наук, доцент	15.10.2021	27.12.2021
Емпіричні розділи	Олексій Черелніченко доцент кафедри психології канд. екон. наук, доцент	15.10.2021	19.10.2021
Аналіз та практичні рекомендації	Олексій Черелніченко доцент кафедри психології канд. екон. наук, доцент	11.11.2021	11.11.2021
Список використаних літературних	Олексій Черелніченко доцент кафедри психології канд. екон. наук, доцент	15.11.2021	16.11.2021
Підготовка доповіді та презентації	Олексій Черелніченко доцент кафедри психології канд. екон. наук, доцент	20.01.2022	20.01.2022
Подання кваліфікаційної роботи	Олексій Черелніченко доцент кафедри психології канд. екон. наук, доцент ,	19.02.2022	19.02.2022

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

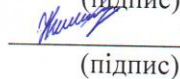
№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1.	Вступ	Жовтень 2021р.	виконано
2.	I Розділ	Листопад 2021р.	виконано
3.	II Розділ	Ерудень 2021р.	виконано
4	III Розділ	Січень 2022 р	виконано
6	Робота в цілому	Лютий 2022р.	виконано

Науковий керівник

(підпис)

Олексій ЧЕРЕДНІЧЕНКО

Здобувач вищої освіти

(підпис)

Аліна КОЛОМОЄЦЬ

Дата видавання завдання 29.09.2021 р

АНОТАЦІЯ

Робота присвячена актуальній темі вплив дитячо-батьківських відносин на формування емоційної сфери підлітка.

Об'єкт дослідження: образ батька у підлітків.

Предмет дослідження: вплив образу батька на самооцінку та емоційну сферу підлітків.

Мета дослідження: теоретичний аналіз психологічних аспектів батьківства та емпіричне дослідження впливу образу батька на самооцінку та емоційну сферу підлітка.

Гіпотези дослідження:

1. Образ батька впливає на становлення самооцінки підлітків.
2. Образ батька впливає на емоційну сферу підлітків.

У ході дослідження було встановлено, що батько відіграє важливу роль у вихованні та розвитку здібностей дитини, в засвоєнні нею різноманітних навичок, а емоційне забарвлення дитячо-батьківських відносин обумовлює специфіку особистісного розвитку дитини на певному віковому етапі.

У ході дослідження було встановлено, що батько відіграє важливу роль у вихованні та розвитку здібностей дитини, в засвоєнні нею різноманітних навичок, а емоційне забарвлення дитячо-батьківських відносин обумовлює специфіку особистісного розвитку дитини на певному віковому етапі.

Так, у підлітковому віці цей вплив розповсюджується на статево-рольову ідентифікацію, а також на самооцінку. Отже наш батько - це сильний, незалежний, рішучий, енергійний, впевнений, дружелюбний, самостійний чоловік який сам має адекватну середню або високу самооцінку. Крім того, в уявленнях підлітків батько - це людина, яка надає гідний приклад завдяки своїм досягненням, основними серед яких для підлітків є створення сім'ї, отримання роботи та здобуття власного житла. Також підліток, мимоволі наслідує ті риси, якими сам наділяє свого батька. У зв'язку з цим була здійснена спроба виявити зв'язок між самооцінкою, емпатією підлітків та їх уявленням про батька. Для цього було організовано

Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (ВНПЗ ДГУ, 30.09.2021) 111

проведення емпіричного дослідження, об'єктом якого став сприйняття образу батька підлітками.

Теоретичні гіпотези, в ході дослідження було підтверджено.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та рекомендацій, списку використаної літератури та додатків.

РЕФЕРАТ

ВПЛИВ ДИТЯЧО - БАТЬКІВСЬКИХ ВІДНОСИН НА ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ПІДЛІТКА

Сімейні проблеми та вплив сімейної освіти на особистісний розвиток є одними з інтенсивно розвинених проблем сучасної психології. У більшості робіт основне місце присвячено психології батьківсько-дитячих відносин в цілому, а також психології материнства зокрема. При цьому психологія батьківства, роль батька в сім'ї, його вплив на формування особистості дитини, важливість батьківства для самого чоловіка ще не отримали достатнього охоплення.

Відносини між батьками і дітьми завжди мають величезний вплив на дитину. Саме в сім'ї, в процесі спілкування з батьками, основа самолікування дитини, його емоційна сфера, відносини з оточуючими, бажання жити і насолоджуватися життям, або навпаки страх невідомого, низька оцінка їх здібностей, невпевненість, тривога.

Актуальність роботи: полягає в тому, що роль і роль батька в сучасній сім'ї в розвитку особистості дитини зазнала значних змін.

Об'єкт дослідження: образ батька у підлітків.

Предмет дослідження: вплив дитячо-батьківських відносин на формування емоційної сфери підлітка.

Гіпотези дослідження:

1. Образ батька впливає на становлення самооцінки підлітків.
Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (ВНПЗ ДГУ, 30.09.2021) 110

2. Образ батька впливає на емоційну сферу підлітків.

Мета дослідження: теоретичний аналіз психологічних аспектів батьківства та емпіричне дослідження впливу дитячо-батьківських відносин на емоційну сферу підлітка.

Завдання дослідження:

1. Простежити основні закономірності розвитку особистості підлітка.

2. Розглянути особливості впливу сімейних відносин на становлення емоційну сферу дитини, а також простежити роль батька в цьому процесі.

3. Розробити методологічний комплекс, спрямований на вивчення образу батька та його впливу на формування емоційної сфери підлітка.

4. Провести емпіричне дослідження впливу образу батька на самооцінку та емоційну сферу підлітка.

Методи та методики дослідження: в дослідженні використано три групи методів.

Теоритичні - індуктивні та дедуктивні методи (для формування і перевірки гіпотез); методи аналізу і синтезу (теоретичний аналіз літератури з проблемами, що досліджуються; узагальнення і синтез отриманих результатів).

Емпіричні - емпіричне дослідження складалося з таких етапів:

- 1) підбір психодіагностичних методик згідно з гіпотезою дослідження;
- 2) дослідження уявлень підлітків про їх батьків за допомогою методики особистісного диференціалу;
- 3) дослідження рівня самооцінки за допомогою методики самооцінки особистості С.А.Будассі;
- 4) дослідження рівня емпатії за допомогою методики дослідження рівня емпатійних тенденцій;
- 5) дослідження рівня ситуаційної та особистісної тривожності Ханіна;
- 6) дослідження рівня саповідчуття, активності та настія;
- 7) проведенна статистична обробка та інтерпретація результатів дослідження.

Інтерпретаційно - описувальні - метод статистичної обробки даних - кореляційний аналіз (визначення коефіцієнту лінійної кореляції Пірсона).

Наукова новизна дослідження: полягає у спробі встановити зв'язок між особливостями самооцінки та емоційної сфери підлітків та їх

відношенням до батька.

Практична значущість дослідження: вказані методики, а також отримані результати можуть бути використані в роботі при побудові психокорекційних програм, в учбових курсах з вікової психології, у психопрофілактичній роботі з батьками дітей підліткового віку.

Полігон дослідження: Дослідження проводилось серед учнів трьох дев'ятих класів Дніпропетровського загальної школи № 37, загальною кількістю 123 підлітка - 63 дівчини та 60 хлопців. Вік респондентів - від 13 до 16 років. Вибір досліджуваних саме цього вікового періоду ґрунтується на тому, що в порівнянні з молодшими підлітками вони краще усвідомлюють себе як особистість, глибше проникають у сутність людських відносин.

Особистий внесок магістранта:

1. Вплив дитячо-батьковських відносин на формування емоційної сфери підлітка. (Опублікована стаття на сайті університету)
2. Взаємозв'язок емоційного стану та схильності до суїцидальної поведінки підлітків.

Структура роботи: робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел у кількості 121, у тому числі 1 іноземною мовою. Робота викладена на 103 сторінках і спрямована на розкритті кола питань за визначеною темою.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	15
РОЗДІЛ 1. Теоретичні підходи до вивчення впливу дитячо- батьківських відносин на формування емоційної сфери підлітк	
1. Становлення особистості підлітка.....	18
1.1. Соціальна ситуація розвитку підлітка.....	18
1.1.2. Особливості ідентифікації з власним «Я» підлітка. Криза особистості.....	20
1.1.3. Розвиток емоцій то почуттів	22
1.1.4. Самосвідомість та самооцінка підлітка	35
1.1.5. Самооцінка та емоційне благополуччя підлітка	39
1.2. Дитячо-батьківські відношення в психології	42
1.2.1. Класифікація стилів виховання у психології	42
1.2.2. Особистісні особливості батьків у вихованні	43
1.2.3. Сім'я як фактор розвитку дитини.....	50
1.3. Виховання підлітка в сім'ї.....	58
1.3.1. Особливості спілкування підлітків з батьками	58
1.3.2. Особливості батьківського ставлення до підлітків	59
1.3.3. Психологічна залежність від батьків у підлітковому віці	63
1.4. Вплив батька на формування емоційної сфери підлітка.....	65
1.4.1. Особливості прийняття батьком своєї ролі	65
1.4.2. Вплив ставлення матері до батька на його авторитет у сім'ї	68
1.4.3. Специфіка батьківської любові та її відмінність від материнської.....	72
1.4.4. Психологія батьківсько-дитячих відносин.....	77
1.4.5. Розвиток відносин у діаді «батько-дитина».....	85
РОЗДІЛ 2. Методологія та організація дослідження впливу дитячо- батьківських відносин на формування емоційної сфери підлітка.....	90
2.1. Стратегія дослідження.....	90

2.2. Методи дослідження.....	92
РОЗДІЛ 3. Результати дослідження зв'язку емоційної сфери підлітка та дитячо-батьківських відносин.....	108
3.1. Результати кореляційного аналізу.....	108
ВИСНОВКИ.....	114
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ.....	117

ВСТУП

Сімейні проблеми та вплив сімейної освіти на особистісний розвиток є одними з інтенсивно розвинених проблем сучасної психології. У більшості робіт основне місце присвячено психології батьківсько-дитячих відносин в цілому, а також психології материнства зокрема. При цьому психологія батьківства, роль батька в сім'ї, його вплив на формування особистості дитини, важливість батьківства для самого чоловіка ще не отримали достатнього охоплення.

Відносини між батьками і дітьми завжди мають величезний вплив на дитину. Саме в сім'ї, в процесі спілкування з батьками, основа самолікування дитини, його емоційна сфера, відносини з оточуючими, бажання жити і насолоджуватися життям, або навпаки страх невідомого, низька оцінка їх здібностей, невпевненість, тривога.

Актуальність роботи: полягає в тому, що роль і роль батька в сучасній сім'ї в розвитку особистості дитини зазнала значних змін.

Об'єкт дослідження: образ батька у підлітків.

Предмет дослідження: вплив дитячо-батьківських відносин на формування емоційної сфери підлітка.

Гіпотези дослідження:

3. Образ батька впливає на становлення самооцінки підлітків.

Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (ВНПЗ ДГУ, 30.09.2021) 110

4. Образ батька впливає на емоційну сферу підлітків.

Мета дослідження: теоретичний аналіз психологічних аспектів батьківства та емпіричне дослідження впливу дитячо-батьківських відносин на емоційну сферу підлітка.

Завдання дослідження:

5. Простежити основні закономірності розвитку особистості підлітка.

6. Розглянути особливості впливу сімейних відносин на становлення емоційну сферу дитини, а також простежити роль батька в цьому процесі.

7. Розробити методологічний комплекс, спрямований на вивчення образу батька та його впливу на формування емоційної сфери підлітка.

8. Провести емпіричне дослідження впливу образу батька на самооцінку та емоційну сферу підлітка.

Методи та методики дослідження: в дослідженні використано три групи методів.

Теоритичні - індуктивні та дедуктивні методи (для формування і перевірки гіпотез); методи аналізу і синтезу (теоретичний аналіз літератури з проблемами, що досліджуються; узагальнення і синтез отриманих результатів).

Емпіричні - емпіричне дослідження складалося з таких етапів:

- 8) підбір психодіагностичних методик згідно з гіпотезою дослідження;
- 9) дослідження уявлень підлітків про їх батьків за допомогою методики особистісного диференціалу;
- 10) дослідження рівня самооцінки за допомогою методики самооцінки особистості С.А.Будассі;
- 11) дослідження рівня емпатії за допомогою методики дослідження рівня емпатійних тенденцій;
- 12) дослідження рівня ситуаційної та особистісної тривожності Ханіна;
- 13) дослідження рівня саповідчуття, активності та настія;
- 14) проведенна статистична обробка та інтерпретація результатів дослідження.

Інтерпретаційно - описувальні - метод статистичної обробки даних - кореляційний аналіз (визначення коефіцієнту лінійної кореляції Пірсона).

Наукова новизна дослідження: полягає у спробі встановити зв'язок між особливостями самооцінки та емоційної сфери підлітків та їх відношенням до батька.

Практична значущість дослідження: вказані методики, а також

отримані результати можуть бути використані в роботі при побудові психокорекційних програм, в учбових курсах з вікової психології, у психопрофілактичній роботі з батьками дітей підліткового віку.

Полігон дослідження: Дослідження проводилось серед учнів трьох дев'ятих класів Дніпропетровського загальної школи № 37, загальною кількістю 123 підлітка - 63 дівчини та 60 хлопців. Вік респондентів - від 13 до 16 років. Вибір досліджуваних саме цього вікового періоду ґрунтується на тому, що в порівнянні з молодшими підлітками вони краще усвідомлюють себе як особистість, глибше проникають у сутність людських відносин.

Особистий внесок магістранта:

3. Вплив дитячо-батьковських відносин на формування емоційної сфери підлітка. (Опублікована стаття на сайті університету)
4. Взаємозв'язок емоційного стану та схильності до суїцидальної поведінки підлітків.

Структура роботи: робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел у кількості 121, у тому числі 1 іноземною мовою. Робота викладена на 103 сторінках і спрямована на розкритті кола питань за визначеною темою.

ВИСНОВКИ

У даній роботі було розглянуто такий важливий період у житті людини як підлітковий вік. Зокрема, було розглянуто такі його аспекти як розвиток самосвідомості та самооцінки, соціальна ситуація розвитку в даному віковому періоді, а також криза особистості дитини підліткового віку. Розглянули емпатію, як необхідну складову успішного здійснення процесу міжособистісної взаємодії. З'ясували, що емпатія в онтогенезе особистості проходить свій шлях починаючи від фази емоційного зараження в період народження і закінчуючи соціалізацією, та моделі поведінки в більш пізні вікові періоди.

Далі ми зупинилися на проблемі виховання підлітка в сім'ї, зробивши акцент на тому, як воно впливає на становлення його особистості. Виявилось, що той шлях, по якому йде розвиток особистості підлітка, багато в чому залежить від особливостей батьківського ставлення, від того, які засоби спілкування обираються батьками по відношенні до дітей підліткового віку.

Сфера спілкування дитину з батьками прямо визначає відношення дитини до себе. Визначена головна причина формування низької самооцінки дошкільника - нерозвиненість відносин прихильності між матір'ю й дитиною, яке надалі перетвориться в стабільне відкидання особистості власного «Я».

Діти із заниженою самооцінкою переживають почуття неповноцінності, як правило, вони не реалізують своїх потенцій. Типовим проявом заниженої самооцінки є підвищена тривожність: психічна перенапруга, яка виражається в стані напруженого очікування неприємностей, нестримуваної дратівливості, емоційній нестійкості.

З'ясував, що підлітки психологічно залежні від батьків і встановлення справжньої незалежності від батьків не є простим завданням, тому що мотивації та заохочення як незалежності, так і залежності що триває, в цьому віці дуже сильні.

Нездатність підлітків розв'язати конфлікт між несвідомим бажанням збереження залежності, що забезпечує відчуття захищеності й упевненості, і

новими потребами й перевагами, пов'язаними з незалежністю, проявляються в складній, суперечливій поведінці. З'ясували специфіку батьківської любові та її відмінності від материнської.

Останнім пунктом нашого теоретичного аналізу стало вивчення ролі батька як основної в розвитку особистості підлітка. Батьки, у яких встановилися сильні емоційні зв'язки з дітьми в дитячому віці, надалі виявляються більш чуйними до мінливих потреб і інтересам своїх більш дорослих дітей.

У цілому такі батьки мають більший вплив на свою дитину. Діти більше прислухаються до них, орієнтуються на їхню думку, сини прагнуть походити на батьків, з якими в них теплі, різносторонні взаємини.

З'ясували специфіку батьківської любові та її відмінності від материнської.

Так, було встановлено, що батько відіграє важливу роль у вихованні та розвитку здібностей дитини, в засвоєнні нею різноманітних навичок, а емоційне забарвлення дитячо-батьківських відносин обумовлює специфіку особистісного розвитку дитини на певному віковому етапі. Так, у підлітковому віці цей вплив розповсюджується на статево-рольову ідентифікацію, а також на самооцінку.

У зв'язку з цим була здійснена спроба виявити зв'язок між самооцінкою, емпатією підлітків та їх уявленням про батька. Для цього було організовано проведення емпіричного дослідження, об'єктом якого став сприйняття образ батька підлітками.

На ґрунті отриманих результатів одна теоретична гіпотеза: образ батька впливає на становлення самооцінки підлітків, дослідження підтвердилась, а інша: образ батька впливає на формування емоційної сфери підлітка не підтвердилась.

Емпірична гіпотеза нашого дослідження підтвердилась; як виявилось на всі компоненти батьківського образу у підлітка впливають на його самооцінку, а лише фактор сили та активності. А рівень емпатії зовсім ке

корегує з образом батька. Результати за нашою вибіркою дозволяють нам змалювати образ батька, який здійснює вплив на самооцінку підлітка.

Отже наш батько - це сильний, незалежний, рішучий, енергійний, впевнений, дружелюбний, самостійний чоловік який сам має адекватну середню або високу самооцінку. Крім того, в уявленнях підлітків батько - це людина, яка надає гідний приклад завдяки своїм досягненням, основними серед яких для підлітків є створення сім'ї, отримання роботи та здобуття власного житла.

Отже, саме такий образ батька, який ми змалювали в нашому дослідженні, здійснює вплив на самооцінку підлітків. І цей вплив, на нашу думку, полягає в тому, і що те, яке уявлення має підліток про свого батька, якими рисами наділений останній, відбивається на його самооцінці.

У подальшому нам вважається доцільним простежити як змінюється образ батька при переході від молодшого до старшого підліткового віку у хлопчиків та дівчаток.